

ОБРАЗНО-СТИЛІСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АНТРОПОНІМІВ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ЕЛЕМЕНТ СТРУКТУРИ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ МИРОСЛАВА ДОЧИНЦЯ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1 (45)

УДК 81'373.23: 82

DOI:10.24144/2663-6840/2021.1(45).397-402

Прокопович Л. Образно-стилістичний потенціал антропонімів як невід'ємний елемент структури художніх текстів Мирослава Дочинця; кількість бібліографічних джерел – 10; мова українська.

Анотація. Статтю присвячено дослідженню образно-стилістичного потенціалу антропонімів як невід'ємного елемента структури художніх текстів Мирослава Дочинця на матеріалі романів «Лис», «Криничар», «Мафтей».

Власні назви людей (імена, прізвища, прізвиська) вивчає розділ ономастики – антропоніміка. На сьогодні антропоніміка виділилася в окремий розділ мовознавства як самостійна наукова одиниця, особливо вона почала розвиватися в середині ХХ ст.

Неповторність творчості Мирослава Дочинця визначається найрізноманітнішими знахідками і проявами на різних рівнях художнього тексту: лексичному, граматичному, синтаксичному. Особливу роль у розкритті смислового спрямування творів, семантики тексту відіграють антропоніми, що свідчить про багатство виражальних засобів, філософізм, глобальний погляд на світ автора. З огляду на брак розвідок, присвячених аналізу особливостей антропонімів, постала необхідність різноаспектного вивчення мовотворчості цього автора.

Мета – розкрити образно-стилістичний потенціал антропонімів як невід'ємний елемент структури художніх текстів. Основні завдання полягали в тому, щоб виявити в художніх текстах Мирослава Дочинця антропоніми як один із ключових засобів текстотворення; проаналізувати їх образно-стилістичний потенціал, з'ясувати роль антропонімів як елементів художньо-естетичного освоєння дійсності в прозовому дискурсі.

У результаті аналізу встановлено, що антропоніми як компоненти художнього мовостилію по-різному виявляють свій текстотвірний потенціал: не тільки стають мітками, позначками, маркерами в прозовому творі, а й набувають ознак ключових слів, стають елементом метафоризації та символізації. Підтверджено думку, що виділення в складі літературно-художніх антропонімів емоційно-оцінних та інформаційно-оцінних власних назв й загальнооцінна тональність ускладнюється, оскільки їхня посилена експресія об'єднує всі компоненти задля виконання естетичної функції прозового дискурсу. Зазначимо, що таке дослідження онімного простору безмежно розширило художню палітру митця, зробило її гнучкою і багатобарвною, вивершеною і оригінальною.

Ключові слова: мовостиль, персоносфера, ономастика, оніми, антропоніми, символізація, естетизація.

Постановка проблеми. Важливою складовою концептуальної картини світу є персоносфера культури та мови, тобто сфера реальних або видуманих особистостей через образи, якими ми оцінюємо світ. Персоносфера – це своєрідна репрезентація когнітивного рівня мовної системи через призм власних імен. На думку П. Флоренського, власне ім'я в художньому творі є «категорією пізнання особистості» [Флоренський 1999, с. 28].

Власні назви, – наголошує О. Карпенко. – стають концептами, «служують організаторами ментального лексикону, координаторами ментальної картини світу» [Карпенко 2006, с. 5].

Художні тексти майстра такого рівня, як Мирослав Дочинець, привертають увагу дослідників своєю глибиною і філософічністю, психологічністю та мовним багатством. Як сьогодні ми інтерпретуємо те чи те власне ім'я в художньому творі автора, як виводимо його мотивацію, у цьому виявляється актуальність творів митця в сучасному світі, їхня живучість, здатність зацікавити читача, вплинути на почуття, принести естетичну насолоду.

Аналіз досліджень. Власні назви людей (імена, прізвища, прізвиська) вивчає розділ ономастики, який називається антропонімікою. На сьогодні антропоніміка виділилася в окремий розділ мовознавства як самостійна наукова одиниця, особливо вона почала розвиватися в середині ХХ ст. Зокрема,

українська антропоніміка цього періоду представлена монографічними дослідженнями Ю. Редька «Сучасні українські прізвища» (1966); П. Чучки «Антропонімія Закарпаття» (1970); Л. Худаша «З історії української антропонімії» (1977); В. Горпинича «Прізвища степової України» (2000). За широкою тематики та проблематики, обсягом досліджень сьогодні найпомітніші досягнення мають праці І. Фаріон «Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці ХVIII – початку ХІХ ст.: (з етимологічними словником)» (2001); Словник прізвищ: практичний словозмінно-орфографічний (на матеріалі Чернівеччини)» (2002); Р. Падалки «Динаміка прізвищ Слов'янщини» (2010); В. Горпинича, І. Корнієнко «Антропонімія Дніпровського Припоріжжя і суміжних регіонів України» (2012) та ін.

Мета та завдання дослідження. Неповторність творчості Мирослава Дочинця визначається найрізноманітнішими знахідками і виявами на різних рівнях художнього тексту: лексичному, граматичному, синтаксичному. Особливу роль у розкритті смислового спрямування творів, семантики тексту відіграють оніми: це і антропоніми, і топоніми, і теоніми, і гідроніми, і т. ін., що свідчить про багатство виражальних засобів, філософізм, глобальний погляд на світ. Художня творчість Мирослава Дочинця в аспекті лінгвістичної проблематики була

об'єктом наукових студій О. Микитюк, А. Вегеш, Л. Прокопович та ін. З огляду на брак розвідок, присвячених аналізу особливостей онімів, постає необхідність різноаспектного вивчення мовотворчості цього автора. Зокрема, ми ставимо собі за мету – розкрити образно-стилістичний потенціал антропонімів як невід'ємних елементів структури художніх текстів Мирослава Дочинця. Зазначимо, що таке дослідження онімного простору безмежно розширило б художню палітру митця, зробило її гнучкою і багатобарвною, вивершеною і оригінальною. Завдання дослідження: виявити в художніх текстах Мирослава Дочинця антропоніми як один із ключових засобів текстотворення; проаналізувати їх образно-стилістичний потенціал, з'ясувати роль антропонімів як елементів художньо-естетичного освоєння дійсності. **Об'єкт дослідження** – художні тексти Мирослава Дочинця. **Предметом дослідження** став онімний корпус лексем у романах «Лис», «Криничар», «Мафтей».

Методологія та методи дослідження. Методи і прийоми зумовлені специфікою самого предмета дослідження, специфікою мовного матеріалу, метою і завданнями зокрема, – це метод семантико-стилістичного аналізу та метод зіставлення.

Виклад основного матеріалу. Кожен твір Мирослава Дочинця щодо номінаційної системи дуже своєрідний, вишукано неповторний. Важливу роль у них відіграють *номінації* персонажів. Власні назви стосуються не тільки їхніх носіїв, але й автора художнього твору «оскільки сам вибір власних назв, спосіб їх подачі у тексті, форми використання, характер художнього осмислення відображає психологію автора» [Бачинська, Тишковець 2017, с. 48]. Отже, вибір власних назв – справа автора. Письменник підбирає і конструює всі компоненти ономастичного простору художнього тексту. Вибір імені може бути пов'язаний не лише з художнім задумом автора, але й з жанром твору, художньою школою і стилем. Іноді ім'я може сказати більше, ніж задумав митець. Письменник вибудовує ім'ям лаконічну опуклу, зриму і влучну характеристику персонажа.

Антропоніми як компоненти художнього мовостилі по-різному виявляють свій текстотвірний потенціал: набувають ознак ключових слів, стають елементом метафоризації, символізації, тобто естетично навантажують дискурс.

Глибинний зміст закладено в символічному імені Мафтей з одноіменного роману: *Йменю мое – Мафтей. Чудне навіть на наш велемовний підкарпатський вигін, яким людність протяжить, як вихор у доброму комені. Але ймення не від Бога – від людей. А все людське – недовершене. До імені свого я й досі не звик, як пес не звикає до реп'яха за вухом. Чорноризець Авакум нарік мене так, бо заявився я в грішну сю юдолю уночі між днями апостола Матвея і великомученика Фатей. Либонь, аби не уразити жодного зі святих, Божий чоловік поєднав їх одним наріччям – Мафтей. Як перст і ніготь. Як стовп і рамено Христа. Таким трибом, народжений у присмерку ночі, ношу я в собі два сонця – для*

вчорашнього і дня завтрього. І та подвійна світність мене не сліпить [Мафтей, с. 30].

Майстер слова, звертаючись до скарбів свого народу, використовує власне ім'я персонажа Мафтей, що засвідчує глибокий сакральний зміст – *ймення не від Бога, апостол Матвей, великомученик Фатей, чорноризець Авакум, рамено Христа* та позначає авторські уподобання і рефлексії: *Моя матиця була шептучою, повивальницею і просвірницею при монастирській церкві. Се й на мене прилипло – другим назвиськом – Просвірник* [Мафтей, с. 186]. *Друге моє йменю не наречене, а доточене людьми – Проскурник. Воно теж прийшло завдяки матері. Властиво – рукам її. Як я не озирався, крім матері, нікого не видів. Сіяла муку, причиняла опару, місила формувала і пекла сама мати...* [Мафтей, с. 186]. *Вже перегодом пояснив мені Авакум чин проскури. Вона кругла, як і земля наша, як колесо вічного оберту, і поєднана двома половинками, двома сутностями – Божою і людською. Борошно, сіль і вода сполучені вогнем чистоти... Земля і небо споєні в жертвовному сонячному хлібці. Так я врешті розкусив зерно матеріної примовки: «Засвіти, Боже, з раю нашому короваю, щоб було видненько краяти дрібнесенько...»* [Мафтей, с. 186].

Загалом мовностилістичний потенціал антропоніма *Просвірник, Проскурник* спрямований на посилену інтимізацію мовлення, досягнення високого емоційного ефекту, при якому сакральний зміст доповнюється емоційно-оцінним. Автор пов'язує образний смисл «перекидаючи місток» від власного імені до пов'язаних із ними асоціацій – рід заняття матері – випікання проскур і дало друге назвисько, неофіційне, – *Проскурник*.

Як зауважує М. Наливайко: «Кожна назва ідентифікує та індивідуалізує номінований об'єкт у лексичному складі української мови. Створення власного імені (офіційного та неофіційного) є одним із різновидів кодування історично-культурної інформації, у якому відображено об'єктивне і суб'єктивне, мовне і позамовне» [Наливайко 2017, с. 74]. Неофіційні найменування – це додаткові імена, на основі яких ідентифікується та характеризується особа. Вони займають важливе місце у лексичному складі української мови. Ми дотримуємося погляду, що прізвисько – неофіційне найменування, яке дають номінатори особі чи колективі людей за індивідуальними ознаками, а також спорідненістю і свояцтвом між носієм і членами родини для ідентифікації і конкретизації. Прізвиськам притаманні індивідуальність, конотативне забарвлення, вмотивованість. Така насиченість номінаціями художнього тексту спонукає читача до роздумів і домислення персонажів і, безперечно має своє місце в системі прийомів художнього письма, а пошуки нових форм виразності в художньому дискурсі позначаються в антропоніміконі лаконізмом і доречністю вживання імен, їх узгодженістю з вимогами контексту.

Емоційно-експресивні нашарування, що їх одержали антропоніми в романі «Криничар», з одного боку, відповідають загальній тенденції вживання власних імен у художніх текстах, а з ін-

шого, – зумовлені особливостями слововживання в епічних творах. Виділення в складі літературно-художніх антропонімів емоційно-оцінних та інформаційно-оцінних власних назв і загальнооцінна тональність ускладнюється, оскільки їхня посилена експресія об'єднує всі компоненти задля виконання естетичної функції. Власні імена людей нерідко стають свого роду мітками, позначками, маркерами в прозовому дискурсі. Зокрема, розглянемо, як змінюється, конотативно ускладнюється власне ім'я Криничар з однойменного роману. *Так мене в тій довбанці з білої шовковиці й похрестили. І то була перша в моєму житті купіль. Влена зрідка мене потому мила в помийниці, щоб не навіркливим ріс. І це помагало. Тоді з хрестиком мідним припечатали ім'я – Овферій. Досі не знаю, чи Николай вичовгав його в святцях, чи слабими очима щось наплутав? Уже звідтоді і я зиваю брати, що давали. Якщо давали. Бо сирота, як мовиться, сам собі й пуповину обрізає* [Криничар 2017, с. 30].

Я теж по писаному Овферій. Файне ім'я, сказав один мудрий чоловік, треба заслужити, як честь [Криничар 2017, с. 130].

Автор наголошує, що традиція давати ім'я ведеться з давніх-давен. Ще у віршах давньогрецького поета Гомера йшлося про те, що без імені ніхто між людей не буває – / *Хто б не родився на світ – родовита людина / чи проста / Кожному з них, породивши, батьки / надають вже імення*. Очевидно, в народі біблійне ім'я Овферій не сприймалося, не запам'ятовувалося, а тому згодом люди припечатали назвисько Кутьо (за способом життя героя серед собак): *Світ мене не приймав, люди сторонилися, а пси нараз прихистили, пригріли, мали за свого. [ ]. Що за дивні істоти! Самі без мислення, зате вгадують мислі твої. Безсловесні, а розуміють тебе з півслова, з півзвука чи навіть з погляду. За подихом твоїм, за запахом шкіри чують стрій твоєї душі, здогадуються про кожен твій крок. То не ми доглядаємо їх, вони стережуть наше життя. Вірний пес відчуває люблячого хазяїна за десятишки верст, не їсть і не спить, коли не їсться і не спиться тому* [Криничар 2017, с. 32]

Пор. в іншому контексті: *«Пес пса впізнає» – зубоскалять і поза моїми плечима, коли вбираюся в чужі двори і відв'язую щеня з мотузка чи збиваю ланець з шиї з озвірілого собачища. Зараз і тебе прив'яжу до кола – скусиш, як це», – гиркаю до господаря». Так вони зліші, пане. Сторож має бути злим», – виправдовується». Злим, кажеш. – То чому дався мені в голі руки твій злий сторож?» – «Ну то ж ви єсте, – бурчить уголос, а про себе: Пес пса впізнає». але кріпляться, не суперечать, бо в кожному другому дворі мені винні. Не я їм, а вони мені. Котрому назвисько припечатали – Кутьо. Пес, що ж я його легко ношу* [Криничар 2017, с. 32].

Помітним мовно-стилістичним засобом, який реалістично зображує денотата персонажа, вказує не тільки на рід заняття, а одночасно втілює головну ідею твору, є антропонім Криничар. З одного боку, орієнтація на власне ім'я впливає на створення загального художнього тла прозового дис-

курсу, відкриває можливості метафоричних персоналізацій, аксіологічних нашарувань. Пор: *І став я криничарем [...]. Комусь орати й сіяти, комусь – рубати дерево, комусь – мурувати, а мені – дай воду. Одні її відрами черпають, другі – ситом, а я руками, бо інак не вчую її норову. У криничара два найперші струменти – прочуття і окомір. Але не просторовий, а глибинний. Інакше не пізнає жилу в глибині [...]. Вода, як і чоловік, різниться. Вода буває і пуста, і блудлива, і млява, і хвора. Міркуй далі, бийся доти, доки не нападеши справедливу жилу, що склом задзвенить на зубах, що аж скроні зведе від свіжості. Така вода й думки проміє, не лише кості. Вода як дарунок долі. І тишися тоді, як дитина: це один замочок відімкнув... а вже самі надра – тут я свій, тут я дома. Пласти читаю, як дяк Апостола [...]. Ти не повіриш, я мозком кістки чую товщину кам'яного пласта; волосиною на руці – глибину; за віддыхом з рота вгадую, скільки ще копати. А вже кремій, пісок, шутер чи суглинок самі мені вказують, чим мостити стіни зрубу. Бо криниця, хлопе, не до криниці, як майстер не до майстра. Я перед тим мастаком, котрий видобав цей колодязь, доземно схилию крисаню. І за рівну без ганджу роботу, і за хитрий приховок...* [Криничар 2017, с. 158].

З іншого, – звертаємо увагу на естетизацію антропоніма Криничар, який має символічне значення – знаходити воду, копати криницю – давати життя. Зауважуємо і своєрідну синтаксичну організацію даного контексту, особливий ритмолад, де актуалізована фігура протиставлення, антитези: *Комусь орати й сіяти, комусь – рубати дерево, комусь – мурувати, а мені – дай воду*. Показова структура і семантика порівняння: *вода, як і чоловік, різниться; бийся доти, доки не нападеши справедливу жилу, що склом задзвенить на зубах, що аж скроні зведе від свіжості; вода, як і чоловік, різниться; вода як дарунок долі; пласти читаю, як дяк Апостола; криниця, хлопе, не до криниці, як майстер не до майстра*.

Антропоніми у творах Мирослава Дочинця здебільшого мають змістове наповнення, стають своєрідним, номінативним кодом; вони не є нейтральними, довільно дібраними назвами персонажів, а здебільшого це промовисті, художньо мотивовані, психологічно значущі «імена-характеристики», які певною мірою завуальовані і потребують осмислення в контексті з боку читача, дослідника або ж у межах творчості автора» [Сколоздра-Шепітко 2016, с. 103].

Цікаво, що епізодичні персонажі мають теж промовисті імена: за зовнішніми, індивідуальними ознаками, характером, звичками, родом занять: Наприклад:

– родом занять:

Кликався він Данило-Копач. Я спершу гадав, що через свою суху поставу, як надломлена тріска. Аж то з іншого дива – просто любив чоловік копати. Все життя шукав у землі якісь скарби – і все в пусті вітри. Одне добро настарав – викопав у передсілку криничку, тут і халабуду собі зліпив... [Криничар 2017, с. 100].

Гречин ніколи не питав мого імені. Зате я мучився з того, як мені називати його. І зважився якось це вияснити. «Ім'я моє десь загублене в просторі і часі. Може, тому, що я ще не гідний його мати. Можеш називати мене якоюсь буквою, котра тобі найбільш прилюбна. Сам же буквами списував стіни, підлогу й кам'яну стільницю. Він учив мене всьому помалу, наскубуючи з різних наук рясні вершки й смаковите коріння й набиваючи ними мою голову, котра – дивна річ! – не ставала з того тяжкою, а навпаки – світлішала, повнилася якоюсь веселою легкістю. Тверде зерно вчень м'якшив він прикладами з життя достойних і мудрих мужів і ніби медом перемащував його для легкостворності строкатими оповідками з вікодавніх часів [ ]. Коли я пізнав грецьке письмо, то прочитав: «Безсмертя людини в двох благах – шукати правду і творити добро». «Хто виповнив ці слова? – поцікавився я. «Піфагор, мій найперший учитель»... [Криничар 2017, с. 189–190].

– за зовнішніми ознаками:

– Я чувся обрубком, як той чоловік – півчоловіка Ілько Кривондя, що в своєму порепаному сидлі циганив на торжищі, правда, в мені відмерла верхня половина, а бідар Ілько не мав нижньої. [ ] видати той був зятим перебойцею в юності, бо першим зголосився на поклик курців повстати проти австрійців. [ ] Ілько, якому дали кобилу, летів з іншими комонниками на розпечені жерла з щербатим тесаком в руці. І в одно горло з іншими комонниками ревів: «З Богом за вітцівіцину і свободу!» Він не загадував, яку вітцівіцину і чюю свободу йде боронити, горлав, бо так чинили інші, бо так було вишито на корогві. Та й коли ти реवेश, страх виривається з тим ревом. Ядро гупнуло перед кобилою, і та стала свічкою, задрожала на обпалених ногах. Ілько... встиг, падаючи, вхопитися мертво за попругу рукою, а зубами – за стремено. Так його й заціпило, так і волік його кінч через ціле поле з каміняччям. До стану повстанців напасник дістався з кривавими ціпами замість ніг [Криничар 2017, с. 195–196].

Як виявилось, митцеві таке ім'я дуже потрібне, воно допомагає лаконічно, опукло, рельєфно змалювати іменем людину, її улюблене заняття.

Нерідко в канві художнього твору ім'я допомагає авторові виконувати асоціативно-символічну функцію: Звали її Дорою. Родом болгарка, а ходом із-під Солуна, звідки двоє святих єдинокровних братів Кирило і Мефодій. Дорину матір турки забрали в ясир, тут вона понесла від Шібабового родака. Народилася дівчинка, що перебрала від матері християнство, так і вбиралася, примулі ходила вільною слугинею і ученицею [Криничар 2017, с. 293]. Власне ім'я Дора співзвучне з загальним іменником дора – хліб, що дають на причастя.

Загальновідомо, що антропоніми є одними з ключових засобів текстотворення, зокрема образотворення. Майстер слова має широкі можливості щодо вибору номенів для персонажів, адже «роздає найменування не новонародженим, майбутнє яких невідоме, а вже дорослим людям. Він знає характер, заняття, душевні і фізичні дані персонажів, яких

наділяє іменами. І в цій ситуації у справжнього письменника ім'я просто не може не увійти в якісь зв'язки з уже відомими властивостями персонажа і завданнями твору» [Швець 2002, с. 11].

У центрі оповіді роману «Лис» – людина безіменна, узагальнена, поіменована типовим символістським способом, людина, що діє й бореться, поставлена перед важкими життєвими проблемами, яка не підкоряється і переборює всі скрутні повороти долі. Не тільки на ім'я автор звертає увагу. Він заглиблюється в людські переживання, прагне розкрити психологію людських вчинків, докопатися до глобальних причин цих вчинків. Для автора у побудові антропонімікону все вирішує текст, і для кожного майстер знаходить свої номінаційні барви, необхідні для здійснення творчого задуму. Реальні події й важкі переживання стають основою для сюжетного розгортання, і антропонімікон вирішується в повному узгодженні з реаліями життя персонажа. Сам герой про себе згадує: «– Жив-був хлопчик. Хлопчик без роду-імені. Ні спочатку він не жив та й потім. Зрештою, життя його важко назвати життям»... [Лис 2017, с. 11]. День його народження став днем смерті його матері. «– А хлопчик вижив. Господь милосердний для сиріт» ... [Лис 2017, с. 47].

В лікарні нарекли його Іванком «А дівчата й прізвище вигадали – Неділик, бо в неділю народжений» ... [Лис 2017, с. 47].

Використовуючи різні форми найменування, автор чітко розставляє онімічні акценти – і онім не лише виконує свої основні функції – називання і позначення персонажа, виділення його з-поміж інших, а й стає яскравою художньо-образною деталлю. Такою яскравою художньо-образною деталлю є кличка Лисеня, Лис: «Першими виряджали Лисеня, бо в нього була чуйка. Він на відстані відчував ментівські засідки чи закрадки чужих, не берегових, зграй. Він був відчайдушним пролазою і в руки нікому не давався. А якщо й був спійманий і дико битий, то зятато мовчав і жодного разу не привів ворогів до підземного стану «бакланів». ... [Лис 2017, с. 47].

Пояснити мотивацію вживання цього імені в тексті досить просто, адже прізвисько Лис зазвичай дають людині, що має хитру і розумну вдачу, уміє знайти вихід з будь-якої ситуації, і таке ім'я цілком відповідає характеру, вдачі, поведінці цього персонажа: «А кличка Лисеня прилипла до нього після того, як Тухлий здибав його у піщаній норі. Стояла сльотава осінь – і малий утікач рахував дрижаки в собачій ямі, загорнувшись у діряве руде кашине ...» [Лис 2017, с. 47]. «Тухлий витяг з кишені пахучий марокканський апельсин і простягнув малому сіромасі. Той не ворухнувся. «Бери, коли дають. Біжи, коли доганяють. Бийся, коли нападають» – чвиркнув крізь зуби разом із слиною свій філософський кодекс» ... [Лис, с. 83]. «І я на тебе види маю, Лисеня, Ти кент правильний, зі стержемем, А головне – з казанком на плечах. Шушвалі всякої – як піску. А таких мало» ... [Лис 2017, с. 97]. «... Ти, Лисок – не блатна тля. Мені глядиться одним оком, що ти з благородних». «Коли чеченки Дудаєва бомбанули

літерський «общак», Лиса послали на розбір... Він мав усе з'ясувати, порушити «роздрай» і покарати винних. Свою роботу він робив, як завжди, вміло, чітко, жорстко. Приводили розтерзаних бідолах, які мали стосунок до «общака». Він їх допитував коротко і сухо, висновуючи свої здогадки, які, зрештою, поставали ясною картиною, і це визнавали всі, від нього не відбереш». [Лис, с. 97].

Висновки. Отже, онімна творчість Мирослава Дочинця засвідчує велику і плідну роботу митця, утворює великі й місткі, промовисті узагальнення, пробуджує в читача роботу думки, дарує естетичну насолоду. З'ясовано образно-стилістичний потенціал антропонімів як невід'ємний елемент структури

художніх текстів на матеріалі романів «Лис», «Криничар», «Мафтей». Антропоніми як компоненти художнього мовостилію по-різному виявляють свій текстотвірний потенціал: не тільки стають мітками, позначками, маркерами в прозовому творі, а й набувають ознак ключових слів, стають елементом метафоризації та символізації. Виділення в складі літературно-художніх антропонімів емоційно-оцінних та інформаційно-оцінних власних назв і загально-оцінна тональність ускладнюється, оскільки їхня посилена експресія об'єднує всі компоненти задля виконання естетичної функції. Перспективним є дослідження онімних (топоніми, теоніми, гідроніми) просторів художніх дискурсів Мирослава Дочинця.

Література

1. Бачинська Г., Тишковець М. Художня роль ономастичної лексики у поетичних творах Миколи Вінграновського. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2017. Вип. 64. Ч. II. С. 48–53.
2. Вегеш А. Промовистість назв романів М. Дочинця [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.visnyk_filolog.uzhnu.edu
3. Карпенко О. Проблематика когнітивної ономастики. Монографія. Одеса: Астропринт, 2006. 328 с.
4. Микитюк О. Діалектизми як засіб увиразнення текстів Мирослава Дочинця. *Лінгвостилістичні студії*. Луцьк: Східноєвропейський університет імені Лесі Українки. 2015. № 2. С. 85 – 91.
5. Наливайко М. Типологія системи словотвору прізвиськ жителів Львівщини. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2017. Вип. 64. Ч. II. С. 74–81.
6. Прокопович Л.С. Діалектна лексика в романі Мирослава Дочинця «Мафтей». *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія «Філологія (мовознавство)»: збірник наукових праць*. Вінниця. 2019. Вип. 29. С. 112–121.
7. Сколоздра-Шепітко О. Онімний простір оповідання Івана Франка «Герой поневоли». *Проблеми гуманітарних наук: Збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Філологія*. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка. 2016. Вип. 38. 432 с.
8. Теребус Р.М. Функційне навантаження власних назв у романах Мирослава Дочинця «Криничар» та «Вічник». *Науковий вісник ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки. Мовознавство*. Том 2. № 8. 2017. С. 110–113.
9. Флоренский П. Пути. Сочинения: в 4 т. Москва: Мысль. 1999. Т. 3. У водоразделов мысли. С. 34–35.
10. Швець А.І. Кримінальний сюжет і проблеми художнього психологізму та характеротворення у прозі Івана Франка: дис....канд. філол. наук: спец. 10.01.01 українська література. Львів. 2002. 218 с.

Джерела фактичного матеріалу

- Лис – Дочинець М. Лис. Лис та інші детективні історії. Роман. Мукачево: Карпатська вежа, 2017. 354 с.
- Криничар – Дочинець М. Криничар. Діярюш найбагатшого чоловіка Мукачівської домінії. Роман. Мукачево: Карпатська вежа, 2017. 331 с
- Мафтей – Дочинець М. Мафтей. Книга, написана сухим пером. Роман. Мукачево: Карпатська вежа, 2016. 352 с.

References

1. Bachynska H., Tyshkovets M. (2017). Khudozhnia rol onomastychnoi leksyky u poetychnykh tvorakh Mykoly Vinhranovskoho [Artistic role of onomastic vocabulary in the poetic works of Mykola Vinhranovsky]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya filolohichna*. Vyp. 64. Ch II. S. 48–53 [in Ukrainian].
2. Vehesh A. Promovystist nazv romaniv M. Dochynetsia [The eloquence of the titles of M. Dochynets' novels]. [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu :www.visnyk_filolog.uzhnu.edu [in Ukrainian].
3. Karpenko O. (2006) Problematyka kohnityvnoyi onomastyky [Problems of cognitive onomastics]. *Monohrafiya*. Odesa: Astroprynt. 328 s. [in Ukrainian].
4. Mykytiuk O. (2015) Dialektyzmy yak zasib vyvraznennia tekstiv Myroslava Dochynetsia [Dialects as a means of expressing the texts of Myroslav Dochynets]. *Linhvostylistychni studiyi*. Lutsk: Skhidnoyevropeyskyi universytet imeni Lesi Ukrainky. № 2. S. 85–91 [in Ukrainian].
5. Nalyvaiko M. (2017) Typolohiya systemy slovtvoru pryzvysk zhyteliv Lvivshchyny [Typology of the word formation system of nicknames of Lviv region residents]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya filolohichna*. Vyp. 64. Ch. II. S. 74–81 [in Ukrainian].
6. Prokopovych L.S. (2019). Dialektna leksyka v romani Myroslava Dochynetsia «Maftei» [Dialect vocabulary in Myroslav Dochynets' novel «Maftei»]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho*

universytetu imeni Mykhayla Kotsyubynskoho. Seriya «Filolohiya (movoznavstvo)»: zbirnyk naukovykh prats. Vinnytsya. Vyp. 29. S. 112–121 [in Ukrainian].

7. Skolozdra-Shepitko O. (2016). Onimnyy prostir opovidannya Ivana Franka «Heroy ponevoli» [The onymic space of Ivan Franko's story «Hero of Slavery»]. *Problemy humanitarnykh nauk: Zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya Filolohiya. Drohobych: Redaktsiyno – vydavnychyy viddil DDPU imeni Ivana Franka. Vyp. 38. 432 s. [in Ukrainian].*

8. Terebus R.M. (2017). Funktsiynе navantazhennya vlasnykh nazv u romanakh Myroslava Dochyntsa «Krynychar» ta «Vichnyk» [Functional load of proper names in Myroslav Dochyntsa's novels «Krynychar» and «Vichnyk»]. *Naukovyy visnyk DDPU imeni Ivana Franka. Seriya «Filolohichni nauky». Movoznavstvo. Tom 2. № 8. S. 110–113 [in Ukrainian].*

9. Florenskyy P. (1999) Puty [Roads]. Sochyneniya: v 4 t. Moskva: Mysl. T. 3. U vodorazdelov mysly. S. 34–35 [in Russian]

10. Shvets A.I. (2002) Kryminalnyy syuzhet i problemy khudozhn'oho psykholohizmu ta kharakterotvorennya u prozi Ivana Franka [Criminal plot and problems of artistic psychology and characterization in the prose of Ivan Franko]: dys.....kad. filol. nauk: spets. 10.01.01 ukrayinska literatura. Lviv. 218 s. [in Ukrainian].

Sources of actual use

Fox – Dochyntsa M. Fox. Fox and other detective stories. Novel, story. Mukachevo: Karpatska vezha, 2017. 356 p.

Krynychar – Dochyntsa M. Krynychar. He was the richest man of Mukachevo dominion. Roman. Mukachevo: Carpathian Tower, 2017. 331 p.

The book is written with a dry pen – Dochyntsa M. The book is written with a dry pen. Roman. Mukachevo: Carpathian Tower, 2016. 352 p.

FIGURATIVE AND STYLISTIC POTENTIAL OF ANTHROPNYMS AS THE INTEGRAL PART OF THE STRUCTURE OF FICTION WORKS WRITTEN BY M. DOCHYNETS

Abstract. The article is devoted to the investigation of figurative and stylistic potential of anthroponyms as the integral part of the structure of creative works written by M. Dochyntsa such as «Lys», «Krynychar», «Maftai».

Proper names (names, family names, nick names) are studied by the brunch of onomastics, which is called anthroponomy. Nowadays, it has been distinguished into a separate brunch of linguistics as an independent scientific unit, especially it began to develop in the middle of the 20th century.

The uniqueness of works of M. Dochyntsa is determined by the most diverse findings and manifestations at different levels of the literary text: lexical, grammatical, syntactic. Anthroponyms play a special role in revealing the semantic direction of works and semantics of the text, which testifies to the richness of means of expression, philosophism, and the author's global view of the world. Given the lack of intelligence devoted to the analysis of the peculiarities of anthroponyms, there was a need for a multifaceted study of the language of this author.

The aim – to disclose figurative and stylistic potential of anthroponyms as an integral element of the structure of artistic texts. The main tasks were to identify anthroponyms in literary texts of Myroslav Dochyntsa as one of the key means of text creation; to analyze their figurative and stylistic potential, to find out the role of anthroponyms as elements of artistic and aesthetic development of reality in the artistic text.

As a result of the analysis it is established that anthroponyms as components of artistic style reveal their text-forming potential in different ways: not only do they become labels, marks, markers in a prose work, but also acquire features of keywords, become an element of metaphorization and symbolization. The opinion is confirmed that the separation of emotionally-evaluative and information-evaluative proper names in the composition of literary and artistic anthroponyms and the general evaluation tone is complicated, as their enhanced expression unites all components to perform the aesthetic function of prose discourse.

It should be indicated, that such a study of the anonymous space infinitely expanded the artist's artistic palette, made it flexible and multicolored, perfect and original.

Keywords: language style, personal sphere, onomastics, homonyms, anthroponyms, symbolizing, aesthetics.

© Прокопович Л., 2021 р.

Лідія Прокопович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій Мукачівського державного університету, Мукачєво, Україна; tubek25@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-4882-5322>

Lidia Prokopovych – Candidate of Philology, Associate Professor, Head of the Department of Philological Disciplines and Social Communications, Mukachevo, Ukraine; tubek25@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-4882-5322>